

бј: 1/52

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ

БРОЈ 9

БЕОГРАД, ЈУНА 1937

ГОДИНА II

ЖИВОТ И УМЕТНОСТ

ЛИСТ ЗА КУЛТИВИСАЊЕ ОСЕЋАЊА ЛЕПОГ

УРЕДНИК

ПЕТАР Ј. ОДАВИЋ

ИЗЛАЗИ МЕСЕЧНО

БРОЈ — 2 ДИН.

ПОЛУГОДИШЊА ПРЕТПЛАТА — 10 ДИН.

БЕОГРАД

То је било само пре неколико година. И из најдаљих страна света, с пуно љубопитства распитивали су људи о теби, Београде, ради, да што више дознаду о историји твојој и догађајима, који су се последњих година у теби зачињали и развијали, и да што више дознаду о народу, чији си први град.

Као бајке шириле су се вести о теби, и о делима духовне деце твоје и Срба у опште, и било је специјално одређених дана, када су широм великих страних империја држана предавања о вама и о вашој моралној величини, а што је можда уникум у културној историји народа.

И дошли су били дани, када је вечним силама што управљају судбином појединача и судбином народа било угодно, да српски народ увенчају венцима славе, што никада не вену; да га награде за мучеништво његово, што је подносио у одбрани части имена свога, и борио се под својим народним заставама, на којима је исписано било једно од најувишијих геслова: за слободу, правду и човечност.

И с тога је веровати, да се међ онима који симпатишу српском народу, и међ онима који му не симпатишу, ни једнога нема, који бар у души не би признао, да је тих дана само име честит и добар Србин, било то исто, што и часно ношена каква племићска титула највишега реда.

После тога, после рата, кад је био по-

чео да се поново срећује државни живот наш, почeo је био да се срећује и живот појединача, и живот породице, и живот општина. И није било ништа природније но веровати, да ће велики морални капитал стечен тих дана и година, бити за све нас без разлике темељ камен, на којем ће се имати изграђивати ново створена држава наша.

Међутим, док је већина народа нашег с правом побожношћу мислила на превелике жртве, које су крвљу својом обележавале границе данашње државе наше, и с искреним и незаинтересованом љубављу спремна била да лечи ране на драгој Отаџбини, да је снажи и да је диже, у нашој средини нашло се било и такових изрођених синова наших, који су, заборављајући на свој лични образ и на образ народни, чинили и најсрамнија дела, да би само до што више паре дошли.

И прокажене, гледале су их зидине Београда и гледао их је дух Београда, и жигушући их, остављали их да буду предмет општег презирања. И да је само Београд гледао како га ти изроди срамоте, ни по јада, али њих су гледали и злонамерни људи, и користећи се нечасним поступцима тих изрода, почели су да скрнаве цео народ наш и да скрнаве Београд, сматрајући, да су им у томе циљу и најнелојалнија средства дозвољена. На све што је српско и што је из Београда гледали су на црне наочари, и варајући тако саме себе, уљуљкивали су се ко зна каквим илузијама и каквим нагађањима.

Али Београде, светли символе наш, опште ти признату моралну величину и моралну лепоту, нису у стању ни најмање да по тамне поједини пропали, недостојни синови твоји. Нека дакле злонамерни продуже, да мржњом и пакошћу обележавају земне трагове своје, ти, и ако широм света виђен, славан и одликован, имаш да и даље останеш скроман у достојанству своме и да не заборавиш, да ће име твоје и твоје духовне деце, Срба свих и свуда због дела, која су крвљу својом исписивали, у наточ све пакости појединаца и разних руља, бити исписано златним словима на видику човечанства. Као што су ти признали и пријатељи и непријатељи, ти си Београде, ставио себе на једно од завидних места у културној историји народа, са којега те, у унаточ недела поједињих изрођених и прокажених Срба и унаточ разних привремених незгода, никаква зла сила, нити ичије мрачњаштво, не могу покренути.

Векови прошлости, који су ти доделили, данашњу улогу твоју, не могу сами себе демантовати. Ти ниси ни по чијој само доброј вољи, и ни по чијем ћефу, постао ово што си. Велики, и тако укрштени принципи времена и простора, живота и смрти, расе и народа, културе и мрачњаштва, тебе су Београде и све Србе, духовна чеда твоја, преопределили да будете ово што сте.

Али Београде, доволно је на тебе само један поглед бацити, па увидети, да друкчије није могло бити. На саставу двеју пловних река, на крајњем огранку Космаја, што се спушта на воде Саве и Дунава, на неколико благих зелених падина, као окумењена епо-

пеја каква, почиваш у старим темељима својим.

Кад те прелије сунце каквога лепог дана, ма у које доба године, било из јутра било нарочито пред вече, ти се уздижеш као у правој светлосној апотеози, и сјактиш се у безброй прелива. Са благих ти падина и источне и западне, које запљускују воде Дунава и Саве, као да растеш, дижеш се ка гребену, ка највишој тачци. На све стране широкога ти хоризонта око тебе, лик ти трепери, као слика града из чаробних прича. Било у светлости дана, било ведрих месечевих ноћи, кад се воде око тебе превуку сребрнастим одсјајима, горда ти се силуета исцртава као под краљевским орнаментима.

Кад те у лепе вечери сунце на заходу обасја зрацима својим, и кад те траке облачака над бежанијском косом почну превлачiti златно рујавим тоновима, ти плавтиш као под одсјајима неког ореола, којим те увенчавају тајанствене сile времена и простора.

Београде, поносе наш, пошто и зидине имају душу, нека душа твоја и у будуће, као и досада што је, обасјава видике народу нашем, и скреће нам стално пажњу на вечни сјај лепота моралнога и духовнога реда, и бодри нас да идемо стопама својих предака, почевши од оних са Косова па све до класичних јунака наших из последњих ратова. И што је главно, нека на свој начин и даље удара неизгладими жиг срамоте на чела свих недостојних и изрођених синова народа нашеј српског православног, који криминалним поступцима својим замаха дају непријатељима његовим и ове државе наше.

СВЕ ЈЕ ТРОШНО И ПРОЛАЗНО — ПА ИПАК

Иду дани, месеци и године, иде време и све собом у неповрат носи. Хиљадитим цифрама представљени нараштаји људи, ишли су и иду за нараштајима. Тече им живот и противе, и за вечна времена нестаје га у чељусти смрти. И младост, и младачка сила и снага; младачки занос и одушевљење, и радости што их прате; и младачка лепота чemuничега равнога у овоме свету нема, постепено губи се и нестаје. Пред рушилачком силом времена никакве разлике нема између човека, господара и краља овога света, како се то каже, и најмањег

зрна песка и прашине, и најмањег црва и најмање тварчице.

Често буде, да и за време лепих и пријатних светлосних појава, на пример, кад ведрог и мирног пролећњег или јесењег дана, сунце слази у свој слави својој, купа запад златно руменом светлошћу, и кад срца дрхте на догледу тих лепота, често буде, да и такве и њима сличне тужне мисли обујме човека. И пошто се тим мислима ниједан смртни човек није отео, код велике већине људи то буде

више мање тренутно и површно, да за собом не остави дубоког трага. Апсорбованима данашњицом и свакодневним низом догађаја, њих те рефлексије не задржавају дugo, јер су на њих и наишле више услед тренутно пробуђенога страха, но услед узбуђенога интелекта.

Али, кад се то деси људима рефлективне природе, људима, који услед урођене им наклоности и свој лични живот и живот људи и Природе гледају кроз призму пролазности свега, њима те мисли, као ватреним словима исписане, стоје на хоризонту, под којим се од младости па до своје смрти крећу. И они их и затворених очију виде, и читају их и у најразноврснијем душевном расположењу: и кад им се у грудима радост прелива, и кад су сетни и тужни, и кад погружени стоје крај одра младе девојке или мртвог младића. Њима под тим мислима срца дрхте и кад, под чаробном светлошћу сунца у пролећу, стоје на дogleду ненадмашних творевина стваралачке премудрости, и кад су на дogleду пустоти и рушевина, дела времена и неукротљивих елементарних сила.

И понапре због тога, људи с таквом урођеном наклоношћу, кад год им прилике дозволе, радо остају сами и ако су дружељубиви и ако су често у друштву познаника и пријатеља. Све им се чини, да у самоћи, у разговору са немом прошлошћу, хучном садашњошћу и магловитом будућношћу, могу још понапре проникнути у смисао и циљ постојања свог и наћи могућности, да са што више мирења са судбином, иду путем опредељења свог. А оно пак, што им у томе погледу највише тешкоћа ствара и изазива сумњичење, то је противуречност закључака о проблему живота, до којих су долазили највећи умови људски, највећи и међ онима, које су људи мудрацима звали.

И ако је, тако су говорили и говоре једни од тих мудраца, и ако је кончина твоја слична кончињи најмањег црва, не заборави, да си ти једини у царству постојања, коме је дарована моћ, да се духом и интелигенцијом крећеш и ван граница види мага света, и да другујеш с људима, који су живели хиљаде година пре тебе. Па зар ти није јасно, у коликој си мери том подобношћу својом завладао појмом о извору и утоци свега што постоји, појмом о времену и о простору? А кад том још додаш даровану ти моћ маште, љубави, дивљења, мораш доћи до закључка, да су творачке сile, кад су и тебе стварале, обдариле те правим чудотворним преимућствима. Нису ли зар и машта, и љубав, и моћ дивљења атрибути, може се рећи, божанственим атрибутима равни? Ти врло добро знаш под каквим си се видицима у машти кретао, и шта си све у машти преживљавао. Ти си маштом и богове стварао, и давао им људско обележје и људске квалитете. У љубавном заносу осећао си се као окупан

у водама Лете, и заборављао си их, као да их никада није ни било, тешке и мучне часове и дане прошлости своје. Дивећи се лепотама Природним и лепотама душе човекове, падао си у занос, и душа ти је клицала у славу овога света и живота, баш оваквог какав је у ствари. Размисли, размисли мало помније о томе, и суморни ти видици у часу слутње и сумњичења у превелику милост творачких сила, разведриће се, и засијати пријатном и крепећом светлошћу.

Ето, тако су говорили и говоре једни међ чуvenim мислиоцима и философима и мудрацима. А други опет међ њима, говорили су и говоре човеку сасвим супротно томе.

Истина је, говорили су, да су те тајanstvene творачке сile дарованом ти душом, духом, интелигенцијом, љубавним осећањима и маштом, издвојиле међ сва створења на земљи и вероватно у космосу, али чему све то, кад личност твоју, са свим индивидуалним обележјима њеним, чека апсолутно уништење за сва времена? И не може ли се зар шта више рећи: да баш у тим преимућствима твојим лежи фаталност и трагичност судbine твоје? Ти се отимаш, буниш, револтираш; смишљаш како да олакшаши судбину своју; покушаваш да оствариш Прометејска дела и подвиге, али није ли зар све узалуд? Смрт сигурно чека, да и на тебе стави своју хладну руку. Страшна је, страшна је трагедија човекова, безутешна је судбина његова!...

Пред том антitezом, у тим критичним моментима сумњичења и борбе са самим собом, обично је бивало, да се отпорнијима и уравнотеженима међ људима, као утешитељ јави свесност о духовној и моралној страни људске природе. Духовна енергија и моћ, претставе им се као добар саветодавац и сигуран вођ кроз перипетије што живот прате. Претстави им се, да би и сама смрт, и само индивидуално нестајање за сва времена, било мање страшно и мање трагично од пустоти и од очајања живота, без духовних му и без моралних квалитета. Буде им јасно, да људи имају само духовним и моралним подобностима својим да захвални буду, што имају могућности, да доживљају и такве радости, које је тешко речима претставити, и што бива, да као под чарима неким, као на дogleду златних визија неких, да као омајијани, и самој смрти мирно у очи гледају.

И часом замрачени им хоризонти почну се разведравати и разбистравати, и велики део њих почне из једне нове перспективе и уз утешна објашњења да размишља о животу. Увиде, да су из духовних и моралних подобности човекових, као из корена свога, ницали и развијали се највећи квалитети природе људске па и осећање верско, та искра са пламена вечности, што тиња у дубини душе човекове, осећање љубави у свим градацијама њеним, осећање Лепога, инспиратора највећих дела људских, и

нице су концепције о должностима према својим рођеним, према народној заједници и према Отаџбини, и концепције о томе, шта у истини чини човека човеком. Увиде, да су искључиво вођени духовним и моралним квалитетима својим, људи у стању да правилно процењују материјалне вредности, т. ј. вредности, које су најчешћи узрок фаталних последица у историји живота појединих људи, и поједињих породица.

Али што је главно: тек тако утешенима дође им до сазнања, да се до таквих концепција може доћи једино под условом, да у души мир влада, и да само душевни мир даје човеку могућности, да живот свој развија у хармонији са животом Природе, да осећа пулсацију живота њеног, и да постаје сарадник у еволуцији живота људскога и живота Природиног. А под речју душевни мир, подразумева се мир са самим собом, то јест оно психичко стање, до којег се најтеже стиже. И само где тога има, дух човеков има могућности да осети сродност своју са духом творачких сила, а срце човеково да осети чисту, непомућену радост. А и таквих људи било је и има их у великом броју, и међ људима јаке интелигенције и високе културе, и међ људима обичним и простим.

Једино кад у души мир влада, и обичне појаве из свакидашњег живота, могу изазвати пријатне емоције, и задовољство, и радост, без којих нема правог живота нити може бити воље за радом.

У коме ће се правцу и после таквих рефлексија, кренути поједини људи, то јест, да ли ће и после тога преовлађивати у њима тенденција, да посматрајући светле стране живота човековог забораве на сеновите, или да посматрајући сеновите забораве на светле, на то се своди једна од основних разлика међ људима.

И ако се узме, да такав један закључак одговара стварности, не може ли се зар после тога поставити једно и овакво питање: има ли могућности да људи буду систематски васпитани у томе духу, да буду склони уверењу, да и скромне животне прилике могу пружити средстава људима, да се духовно дижу у шире и сјајније хоризонте, но што су ови свакидашњи, и да се труде, да животне прилике своје, баш због смрти која их све чека, гледају мање црним но што им се чини? Кад се човек мало боље обазре око себе, видиће, да и таквих васпитних система има, и да су дали врло добре резултате. Али само зато, што је и то једна обична појава, људи на њу обраћају мало пажње, као и на све, што им је обично.

Ја ћу поводом тога издвојити на једну страну људе тешко оболеле, ожалошћене, разочаране, несрећне, и људе, који се с муком боре за саму егзистенцију, а на другу људе, који имају што им за живот треба, и с којима су још у животу њима нај-

дражији, а таквих је највећи број људи. И пошто ми за оправдање истине: да људи о свакидашњим појавама око себе мало, или ни мало не размишљају, могу попре послужити људи, које сам у горњој подели ставио у другу категорију, то ћу само о њима и говорити.

Узећу их у најобичнијим часовима које у кући са својима проводе. Међутим, колико је и у тим часовима мотива, које срце радошћу пуне. Ка-квa благодt обујми човека и на сам помен речи: кућа, породица, родитељи, деца. Слике, што се на помен тих речи развијају пред умним погледима људи, и видици под којима се исцртавају, толико су лепи и крпећи, да им је мало равних. Уз сетну музику времена, која све у неповраг носи, уплићу се и благе, и утешне мелодије, што се сливају у хармоничну целину једну, која се осећа у атмосфери куће и породице.

Истина је иде време, противу дана, али у каквом се поретку нижу једни за другима у кругу једне крвне заједнице, једне породице, у којој, подразумева се, мир и љубав владају. А то с тога, што никаква само лична радост не може бити права радост, ако се с другима не подели, нити туга и жалост може бити тако дубока и од таквог ефекта на душу, ако није искрено с другима подељена. А и по божијим и по људским законима, на првом месту међ тим другима, подразумевају се нашем срцу најближи, нама најрођенији,

Треба само помислiti на то са колико задовољства, са колико, може се рећи, среће, брину матере бригу о својој деци, и са колико лакоће отправљају тежак рад око подизања и васпитања њиховог. А исто тако треба помислiti на бескрајну радост и срећу деце, док су још под окриљем њиховим.

Па и када наиђу тежи часови, кад се помраче чела у старијих укућана због било какве бриге, или слутње, или незгоде, и тада породична заједница пружа највише олакшања. Поред тога, у породичном кругу имају људи највише могућности и прилика, да с успехом развијају у себи добре одлике а рђаве да угушују. А ево зашто. Волећи до пожртвовања своје рођене, човек је новремено очитује тиме и љубав своју првема породичним предањима, дакле и према претцима својим и према Отаџбини, јер се то своди у један појам, у једну идеалну претставу. Подавајући се нежним осећањима према својима, у човека се нежност та и питомост рефлексије и у односу његовом према другим људима. У близи за своје рођене, у стрепњи и у страху за животе њихове, и не шапућући никакве молитве, човек се душом обраћа тајанственим силама, творцима светова, обраћа се Богу, и скрушен моли га, да у помоћи буде њему и његовима. И тако се из крвне заједнице, из љубави што спаја чланове једне исте породице,

развио и мистичан појам о заједници неба и земље, који, и под најскромнијим породичним кровом, уноси читаву вечност и читаву бескрајност. Ето, до каквих се закључака долази и са најкраћом по времену анализом неколико обичних мотива из свакидашњег живота људи: кућом и породицом, родитељима и децом.

Само, колико је њих којима, ма и с времена на време, и такве мисли, и такви мисаони закључци падају на памет? А таквих и сличних мотива и спасоносних закључака о њима, велики је број, и поред тога што је све људско трошно и пролазно, само кад се човек навикне да их истражује око себе.

Тако на пример, после породичне заједнице и само једног кућевног огњишта, узмимо ону велику заједницу што се зове народност и Отаџбина, опет дакле један тако обичан појам. Оно, што чини битност и једној и другој, до најмањих ситница заједничко им је. Једна их иста предања на истом језику надахњују. Заједничка им је радост и жалост, и исти их узроци одушевљавају или обеспокојавају. И због тога, колико је утешнога и у самом факту: да се поједине породице изумируји утапају у широку народну заједницу; да им се кратковремени организам утапа у други један са апсолутно истим обележјем, који, ако не вечно, а оно вековима дugo траје. И једино посматрани са те тачке, народност и Отаџбина постали су један од најсјајнијих идеала људских. Тада давао је највише импулса за рад онима појединцима у народној целини, у којих је умне, духовне и моралне снаге највише било. Тада идеал стварао је људе, чија су имена, животи и дела постали такође идеали, и остали да вековима живе и после смрти њихове. А колико и само с обзиром на тада факт, има утешнога на помисао о пролазности индивидуалних живота, и колико је могућно средство за мирење са судбином и сама тежња појединача, да се одликују радом на општем добру!

Због тога задржимо се часом на самом појму о раду и активности људској. Сам по себи рад и запосленост у циљу остварења некога добра себи и другима, средство је, којим се од увек одољевало многим искушењима и незгдама, и тузи и очајању.

И ако је велика разлика душевних прилика под којима људи живе и раде, сви они свакодневним радом постижу један исти резултат, а то је веће или мање задовољство самим собом, и свестност, да им дани теку на начин, који су векови животнога искуства означили као најбољи и најповољнији за човека. Васпитавати човека на рад, значи, оспособљавати га, да се, гледајући светле стране живота, не задржава много на његовим мрачним странама; значи, јачати му вољу за живот, и снажити га за борбу кроз живот, која сваком човеку предстоји. И пошто је разноврстност професије, и пошто су резултати рада мерило подобности и вредности свакога човека,

с каквим се то задовољством може мерити задовољство оних, који су радом својим на добро своје, својих и свога народа, успели, да остваре племените смерове младости своје?

Такви случајеви права су аптеоза раду, односно апотеза животу. А таквих случајева било је безбројно. У таквој аптеози јављају нам се сви они, који су животом и радом својим били први камени темељци подизања и усавршавања друштава и народа. У светlosti такве аптеозе, јављају нам се девојке, васпитане да буду добре и честите домаћице, жене и матере, које на крају живота свога мирне душе и мирне савести гледају протекли живот свој; јављају нам се младићи васпитани у духу предања својих старих, који су само на сјајним страницама историје свога народа, тражили инспирације за делатност своју, свестни на крају живота свога, да ни у једној прилици нису скривали светиње своје породице и свога народа.

У тој светlosti јављају нам се и сви они, који су дужности своје и обавезе своје према својима на првом месту, па потом према друштву, према супародницима својим, и држави и Отаџбини, савесно испуњавали, гледајући у томе сигурно оруђе у борби против пролазности свега.

После то само неколико мотива из свакидашњег живота људи, који људима вољу за живот дају и пружају им могућности да радости доживљавају, задржимо се часом на исто тако свакидашњој појави Лепога и физичког у Природи, и духовног и моралног по схватању људском.

Од како је великог утицаја појава Лепога на осећање, па слетствено томе, на интелигенцију човека, може се закључити из факта: да нема нормалног човека, који се на свој начин, и средствима којима он располаже не труди, да томе осећању излива даје. То се може закључити и по самој појави његовој, по стану његовом, по понашању његовом, по речнику којим се служи. Свему томе, порекло треба тражити у осећању Лепога и физичког и моралног, и само посматрати, како он на то осећање реагује. То осећање и тамо, где би се рекло да није, регулатор је активности људске, само наравно, код неких у већој, а код неких у мањој мери. Али што је главно: под тим осећањем људи су доживљавали и доживљавају у највећем степену чисте и пречисте велике радости, и доспевали тако, до највишег душевног стадијума и поред тога, што је све људско пролазно.

И кад то стоји никад се не може у довољној мери скретати пажња људима на појаве Лепога које су такође обичне и свакидашње, на које људи не задржавају много пажње баш с тога, што су обичне и свакидашње.

Колико је људи, који су се ма и часом задржали, да анализише осећаје своје и своје мо-

ментане душевне прилике, кад се од једном нађу пред лепим видицима каквим, ма у које доба каквога лепог дана? Колико су се њих запитали: од када то, од када од једном ове радости што нам душу плави? А међутим, нема человека, који и такве моменте није доживљавао, моменте, који се убрзгавају у душе људи, да им после у душама за читав им век трага оставе.

Па ето, и то су моменти оне спасоносне клице у дубинама бића људских, које у многоме духовном свету превагу дају, и смирују узнемирену душу људску. Скретати и задржавати људима пажњу на такве доживљаје њихове, значи, јачати им вољу за животом, морално их снажити, и васпитати их, да се што чешће мишљу и душом задржавају на много шире хоризонте, но што су им свакидашњи и физички и духовни хоризонти.

Кад људи свакодневно везује себе са својим најрођенијима, и своме срцу најближима, па преко њих са својим претцима, то јест са прошлошћу своје породице па слетствено са прошлошћу свога народа и прошлошћу у опште, и кад су на тај начин људи црпели толико много моралне снаге и енергије, — то онда сумње не може бити, да ће идући са својих узаних свакидашњих и физичких и духовних хоризоната, ка оним најширем и физичким и духовним, људи имати толико исто услова и могућности, да се и духовно освежавају и крпе.

Иако сви људи не примају поједнако утиске од спољњег света, сви они подложни су утицају

светлостних појава у Природи, и сви реагују на њих друкчије кад су им хоризонти у пуној светlosti и сјају, а друкчије кад су помрачени и суморни.

Па и те рефлексне појаве, и ти психички стадијуми, један су од многих мотива, који иду у прилог тврђењу: да живот и поред тога што се смрћу свршава, смрт откупљује великим преимућствима и привилегијама датим само човеку.

Који човек не осећа у себи крпећу силу и радост и одушевљење, које спонтано нађе, и кад се само са замраченог хоризонта растуре црни облаци, престане тутњава громљавине, и кад после кишне засија хоризонат у кристално чистим тоновима, ваздух се освежи, и задовољство и радост обујме човека? Па ко је и у таквим прилика помишљао о временском ограничењу? Под пријатним осећањима у тим моментима, растуре се сенке дуж животног пута, и уз чисто физичку светлост, обасја људе и нека светлост вишега реда.

Такви, и њима слични мотиви из свакидашњег живота људи, били су материјал од којег су стварана безбројна доброчина дела, која су људима давала утешне одговоре на многа питања, што су их кроз живот мучила, и душевно их и духовно освежавала.

У осталом, да поред многих других мотива није и само то мало наведених, како би се живот, који тако брзо пролази, и воља за животом, могли разумети?

О.

НАЈНОВИЈА ИЗДАЊА ДРЖАВНЕ ШТАМПАРИЈЕ

Садашњи управник ангажовао је сликара г. Јанковића, да би издања Државне Штампарије била добро „отпремљена и украсена“. Жеља управнико-ва већ се види остварена у неколиким издањима, како их је спровео г. Јанковић. Немушти језик, две Антологије Богдана Поповића и Монахиња Ефимија су та нова издања, и већ се може — по њима — говорити о успеху, као и о потреби тих издања.

1. *Немушти језик*. Кратка Вукова — народна прича издата је као засебна књига. Штампана крупним словима и илустрована, потпуно је по спољњем изгледу — дечије издање; док је садржина скоро философска. Потребе за ову књижицу апсолутно нема, сем да г. Јанковић дебитира. Па како је он успео? — Корице картонске жуте и на њима наслов златан, те се тешко чита. А да је ово прва књига, ретко ће ко наћи златно I у писмену горе. Корице су непотребно по дужини посувраћене. Први је лист

празан; други с насловом само: Немушти језик; трећи с сликом Вуковом скоро без контура израђеном од „укрштених палидрвца“. Четврти лист: други наслов са још крупнијим и скоро минијум црвеном бојом. На овоме је листу и нови грб Државне Штампарије, композиција г. Јанковића. Овај се грб понавља на свима издањима ове Штампарије а компонован је необиљно, као оно: нацртати патку у једном потезу. Прилагођавајући га за круг, и тежећи за оригиналношћу, издигао му је чукљеве крила више главе, тако да се круна с главама скоро изгубила. И та тежња за оригиналношћу одвела га је доле, да перје у крилима виси у нереду а канџе су му као октаподи. Штит на прсима има монограм Штампарије са пет вертикалних црта. Неестетично Ш ублажавају тиме, што му средњу црту скраћују, док је г. Јанковић то потенцирао са још две вертикалне црте и ако их „делта“ нема, а да би се ипак

то слово распознавало има и „слитну.“ А тако је могућан, природан и естетичан монограм од тих слова... Тек на петом листу почиње текст. Његова прва страна сасвим неестетично има свега три реда! Остало заузима слика и несразмерно велики иницијал. Даље се продужује текст, који — не зна се из којих разлога — није пагиниран, као да је пагинација непотребна и да се, због оригиналности, може изоставити. — Илустрације су у главном изведене тим „машинама,“ што није никакав ни естетички ни оригиналан манир, који у доследности иде до тле: да су змије чупаве а штап нема ни једне подужне црте; Г. Јанковић уме дивно да црта; само неће. Пси су му особито добри, сем оног „тужног“ великог пса Још би се могло замерити што коње црта „с репа“. — На претпоследњем месту пише да је причу „оштампала“ Државна Штампарија „1 децембра 1935 године“. А из два разлога ово не може бити, јер нити може да се отштампа за један дан (већ је тога дана свршено штампање — Achèvè d'imprimer le... а то је могао знати париски уметник) — нити то може бити на дан Народног празника, кад се не ради.

Ова тако „опремљена и украшена“ књига чemu служи? Је ли Штампарија добро изабрала сиже, је ли ово за популарисање; за поклон, коме?

2. *Антологија Новије Српске Лирке*. Одиста лепо издање и фина штампарска израда, са по неким манама пренетим из Немуштог језика, као: почетак текста је сувише низак, тако, да је остало много беле хартије, кроз коју се види доњи текст, јер је провидна; завршни текст је с истом погрешком о дану завршетка штампања, (само овде пише „оштампала.“) — На крају књиге отштампане су оцене неких листова и о овоме издању; повољне су а и заслужене. Али ипак се може приметити, да је књига — без јаких разлога — штампана прним и плавим мастилом (наслов, оцене). Естетичар уредник, опет вальда у тежњи за оригиналношћу, узео плаву боју за иницијале, место уобичајене црвене. И онда се добило, да је текст много јачи од иницијала штампаних овом мртвом, плавом бојом, те је промашен утисак већ познат, који има дејства кад је боја црвена, а највећа мана је што на једној страни има по два иницијала. Иницијал мора да почиње на врх стране а не, када отворите књигу, имате на две стране три иницијала. У Љубљани су штампане „Баладе“ М. Крлеже у издању доста сличном овој Антологији, али колика разлика, колика свежина за то што су иницијали црвени и што су у натписе убачене по неке црвено штампане речи. Оригиналност није у промени боје на горе. — На крају књиге је и овде историјат штампања прно — плаво отштампан са истим грешкама као код „Немуштог Језика,“ где су још и цифре — безразложно — замењене речима.

3. „*Антологија Новије Српске Лирке*“ Друго државно издање — „гурманско“. Господин управник Штампарије нашао је могућности да добије одобрење за штампање ове луксузне „реплике“, онда кад штампање очекују многа неиздата, научна и оригинална дела. Ово издање има исти текст, иста слова као првог издања, једино су римски бројеви код песама помакнути у лево. Пагинација онамо горе, овде доле и скоро невидљива, и резана у клишеу, тако да је место, једног клишеа израђено три стотине! Државна Штампарија то може да издржи; но шта је естетика тиме добила?

При штампању су употребљене три боје: црна црвена и мрка. — Формат је већи. Али што је овде ново, и што треба да даде лепоту, то су оквири, иницијали (овде паметно: црвени!) и бојени листови. Ово бојење листова потсећа на делимично избледелу књигу, и не само да не доприноси лепоти књиге, већ је на њену штету. Интересантно би било овде знати мишљење г. Богдана за овај промашени покушај улепшавања. — Кроз ту мрљу на сваком месту види се „грб“ штампарије, на месту где се обично налази жиг фабрике хартије.

Г. Јанковић није дао себи много труда за „украшавање“ ове књиге, јер његов оквир не претставља никакву ни инвенцију ни велику композицију, и естетички није леп, са својом вијугавом линијом преко које, — док још није била сува, — као да је превучено руком с лева на десно, чиме је добивена нека сенка, што све не чини велико укращавање. Слично је нешто учињено и са иницијалима: и они су „обрисани“ с лева на десно, без икакве даље композиције.

На крају, са старим погрешкама, историјат је овога „дивота“ издања, као у неким стиховима, без икакве тачке или запете, са по једним словом у реду, — ето таква је „опрема.“

Још је једну књигу штампала Државна Штампарија „у опреми и са декоративним композицијама Душана Јанковића“, то је плакета (?)

4. *Монахиња Ефимија*, лепо издање опет са позлатом на жутим корицама, подједнако обрађеним и с преда и позади, па како су без натписа, није могућно погодити како да се књига отвори а да не буде наопако. И у овој је књизи површина на коме је текст обојена, али не онако неестетично помакнуто и јако као у Антологији, осим тога око те обојене површине је и оквир лепо компонован, само му је боја и сувише слаба, те се једва осећа фина композиција његова. Поред тога г. Јанковић је дао лепе преплете за заглавља и иницијале, — све у Византиском стилу наших средњевековних рукописних књига.

Цела је књига штампана великим словима, и грешка је, што после тачке не долази веће слово, како је то у старим рукописима, јер овако штампа-

на отежава читање и чини текст монотоним. То су знали стари калиграфи, и поред штедње у пергменту, писали су после тачке крупнија слова и првом бојом. Ово је могао узети г. Јанковић.

При састављању написа, примедба о подацима, незгодно је уметнута и поцепана на две стране. Г. Јанковић је могао те податке засебно дати на једном од многих празних листова, — таква би „опрема“ била боља. Неестетично је што има празних листова припремљених за текст; они треба да су чисти — бели, јер овако изгледа као да је нешто прескочено.

„Опрема“ је промашена и због оних страшних фотографија, па још налепљених на уоквирене листове ове књиге. Кад нису могле бити у боји, бар нису требале бити налепљене, што је и непрактично, јер се одлепе и изгубе. Осим тога завеса на царским дверима у Хиландару пришивена је на некакву шарену свилу, да би се повећала њена величина, — ту свилу около при репродукцији требало је изоставити, јер својим шаренилом смета главном објекту. — Још нешто: речено је да је г. Јанковић лепо и духовито саставио орнаменте у овој књижици, — али зар не било боље, да је све ове орнаменте узео (или прерадио) са предмета који се у овој књизи описују?

Најзад на завршетку опет они „стихови“ са старим грешкама.

* * *

Ова најновија издања Државне Штампарије, и поред наведених мана, ипак су леп штампарски посао, — но је ли то посао једне државне установе. — Она може да отштампа „Немушти језик“ у 6000 примерака и да јој стоји у магацину; она може да издаје старе, већ штампане књиге, па чак да их и по други пут издаје и гурмански опремљене, — али не треба. Озбиљне причице са старом — познатом садржином у издању као за децу — „Немушти језик“ — бесmisлено је издавати у опште, а најмање да то чини Државна Штампарија. Већ издаване књиге да прештампава и од њих приређује „дивот — издања“, није достојно ове установе, — она треба да има више циљеве: она може да приређује популарна издања од дела баш и старих, само ако је потребно популарисати их; она треба да издаје и гурмански опремљена дела, па да укусом предњачи у штампарској вештини, али не дупле публиковане антологије, већ научна оригинална дела, која приватни издавачи не могу издати и која ће морати дуго лежати у магацину и кад буду штампана и мање од 6000 егземпладара. Таква ће издања чинити част Држевној Штампарији, и ако од њих новчане добити не буде, она ће зато ипак бити од неоцењене користи за народ и науку, и по њима ће нас страни свет знати да смо културан народ.

Пера Поповић,
архитект

НЕКОЛИКО ПОРТРЕТА ИЗ СРПСКИХ ЗАДУЖБИНА

У нашим задужбинама сачувано је око 190 портрета. Овај број је за нашу средњовековну уметност врло обилат, а што је главно, сви су ти портрети врло важни за проучавање: цртежа, боје, технике и ликовна, јер се одвајају од иконографског прописаног колорита, и носе индивидуалне ознаке уметника-портретисте. Има портрета, који нису припадали династији, као што су портрети архиепископа, кнегева, севастократора, деспота и жупана. Ликови владара рађени су према обичају тадањих зографа, то јест, лик се радио на маленом формату на даски, темпером, па онда увеличавао на зиду.

Код неких зидних слика нарочито упада у очи то, што је понекад глава у несразмери са телом, и ми ћemo се овде ограничити само на неколико такових карактеристика и опажања.

Пре свега намеће се питање: дали су ти портрети били верни?

Неколико портрета, које смо проучили, имају све ознаке карактеризације а не идеализације.

Портрет кнеза Лазара у Љубостињи не знамо дали је портрет, или портретне уверљивости, и ако је глава у несразмери са примитивистички цртаним рукама. Исто се то донекле, опажа и на портрету књегиње Милице. Очи, нос, уста изведени су готово реалистичним схватањем и идеализацијом, док су руке плошно третиране, без моделације, а чланци простију, као и нокти, назначени су само са мало графичких потеза, као да их је други мајstor радио. (Што би вероватно могло и да буде) Техника ових портрета је казеин.

Портрет Деспота Стефана Високог, у Каленићу, једва је очуван, али и на остатцима те слике, налазимо исте одлике и фине моделације. Боје су природне и светле. Прелази светла на носу, устима и челу, меко су моделисани, као и прелази браде и малених, тек осенчених брчића. Техника казеина је и овде добро искоришћена.

Сава и Немања, у краљевој цркви у Студеници, припадају темпери. Ови портрети немају овако

светло сликаних партија. На њима доминира још иконографско схватљење боје и линије. Али по цртежу припадају добром мајстору, јер су руке и главе у доброј размери и добро стилизоване. Моделација главе је добивена малим кратким потезима, светлих партија на: челу, носу, бради и устима. На Симониди смо могли констатовати исте одлике само на рукама, јер је глава слабо очувана. Боја се на овим сликама расипа, чemu је, по свој прилици, влага узрок. Код портрета Милутина, слични је колорит и иста је стилизација. Ова слика слаже се са ликом у Грачаници, где је Милутин са проседом брадом, док овде слика приказује кестењасту браду т.ј. лик у мужевном добу.

Ако с овим портретима упоредимо н.пр. Вукашинов или Урошев портрет из старог Нагоричана, уверићемо се, да то нису били шаблонски радови,

већ радови пуни опажања и смеле карактеризације.* У овим портретима може се наћи основа за поуку нашој новој уметности, која би требала да, барем у портретној уметности накалеми, исти начин гледања и опажања, који је дводимензионалан, колористички индивидуалан, а у цртежу једноставан.

И. М.

*) У вези с тим можемо навести и један примерак о идеалистичком портрету западњачке уметности почетком 16. века, када се то у специјалном случају тражило од уметника.

Чувени сликар Холбайн позват је био у Клев, да слика портрте једне принцезе, по поруџбини Хенриха VIII. Та принцеза је била Краљевка вереница. Холбайну је било достављено да треба да начини „лепу слику.“ Холбайн је то схватио тако, да портрет поменуте принцезе треба да буде идеализиран, и израдио је слику која и јесте и није портрет принцезе од Кleva. Хенрих VIII када су му овај портрет послали, био је усхићен лепотом принцезе, а када ју је први пут угледао био је разочаран: — принцеза је била дебела, гломазна и ружна. —

СТАНИ, СТАНИ!...

Стани, стани, и ма једном стреси
Прах што бледа слаже свакашњица!
С душе своје утеге одвежи,
Да не буде прста најамница
Оном, што ће можда маса рећи,
Данас рећи сутра већ порећи.

У бескрајне, у дубине оне,
Твога срца и вечности неме,
Пусти мисли да кој пут зароне,
Па ће одмах, одмах да онеме
Ситних жеља подбадања трајна
И заразна шаптања им тајна.

Пажњу своју на лепоте скрени
Што их младост у срца нам дуби;
Онај занос у себи покрени,
Кад нас младе к'о да сав свет љуби,
И у нама с пуно воље тражи,
Чим би своју наду да оснажи.

Н. С.

ДЕВЕТА ПРОЛЕЋНА ИЗЛОЖБА

У Уметничком павиљону отворена је 16. овог месеца Девета пролећна изложба сликарских и вајарских радова наших уметника.

Како су у истом павиљону сад скоро излагали своје слике и г. г. Драгомир Глишић, Мишо Голубовић, Живорад Настасијевић, Миодраг Петровић, Боривоје Стефановић и Драгослав Стојановић, то овом приликом нећемо говорити и о њиховим

сликама на тој изложби изложеним. И тим својим сликама они су потврдили наше мишљење о њима као сликарима.

О свим осталим излагачима може се само толико рећи, да међ њима има и даровитих, и апсолутно физички ненормалних (мислим на њихов орган гледања), и с предумишљајем настраних, који у место да култивишу осећање Лепога, тај апсо-

лутно једини циљ свих грана Уметности, свесно култивишу све могуће наказности и ругобе, и има их најобичнијих дилетаната.

Судећи по њиховим сликама, рекло би се, да ни један међ њима није видео ни један чувени и слављени рад каквог великог сликара, ни пејзаж, ни марину, ни портрет, ни жанр, ако то јест, и они налазе, да има великих, и већих сликара но што су они.

Једина слика на тој изложби, која потсећа на дела великих мајстора, то је „Глава“ г. Ваче Поморишића. По уметничким квалитетима својим, и што је главно, по довршености, тај се мали портрет издаваја међ свим изложеним сликама. Кад помињемо довршеност, то јест супремни стадијум сваке добро рађене уметничке слике, то чинимо с тога, што већина слика на тој изложби изложених, и тако, како су оне рађене, очигледно је недовршена.

Симпатична је и слика г-ђице Милице Чајевић „Плаво цвеће“, и по мотиву, и по лицу, и по ставу девојачком, и по драперијама, утиче на гледаоце као сетна музика нека. Штета је само, што је карнација девојачка и сувише бледа, рекло би се бескрвна.

У одељењу вајарском налазимо да су најбоља дела г. г. Милановића и Станковића. И кад се зна,

да су та два млада господина још ђаци, онда није ни мало несмислено рећи, да им обојици претстоји високо уметничка будућност.

Г. Милановић је изложио три главе. И за аутопортрет и за главу Глишића сликара, без и најмањег претеривања може се рећи да су одлично рађене.

А за дела г. Станковића, које је он погрешно назвао „Торзо“, по ставу и изразу фигуре, по пропорцијама које је дао телу фигуре, по класичном покрету њеном и по анатомији, може се рећи да је првокласне уметничке вредности, и да је доказ великог талента његовог творца. Штета је само, што фигуру није израдио целу, то јест, што ју је израдио без руку.

На срамоту свега нормалнога и здравога, као демонстративно хуљење на појам о Лепоме, међ скулптурама има и таквих дела, којима би место било у изложбеној сали само под условом, да испод њих стоји написано: да се излажу као куријозум, да би гледаоцима било јасно, до каквих се аберација и настраности, и лудости иде под заставом модернизма, и под геслом: ново доба, нова уметност.

19. Маја 1937.

О ПШТИНСКИ МУЗЕЈ

У улици Кнегиње Љубице број 1, међ осталим одељењима Поглаварства Града Београда, налази се и градски Музеј, једна релативно сасвим нова установа. По простору који заузима, Музеј је врло скроман, али за почетак и то је довољно.

Само, кад се већ било дошло на ту добру идеју, сасвим је било природно претпоставити, да ће се приликом избора слика и скулптура, имати на првом месту обзира на њихову уметничку вредност; да ће се бирати слике и скулптуре, о којима званични Београд има да води рачуна, о којима има да се брине, да их прикупља и чува, да не би пропале, како би се пред странцима могли похвалити својом естетичком културом, и својим правилним схваташњем значаја Уметности и културе Лепога. Од такве претпоставке не може ништа бити природније и логичније.

Али какво разочарење кад човек оде да види Музеј, то јест, тај храм Муза града Београда! Кад оде и види, каквих ту нашврљаних, ишарапаних плаћа има, изложених под именом уметничких слика, и каквих дрвених објеката, изложених под именом уметничких скулпторских дела.

И ту настаје питање: по чијој су то препоруци, и по чијој су то стручној уметничкој експер-

тизи, и тако бојама нашврљани, и тако издељани дрвени објекти, оглашени за објекте од уметничке вредности? По чијој је то *стручној* препоруци, Поглаварство Града Београда куповало те објекте, и дало за њих, ко зна колико паре? Ко је тај, односно, ко су ти, који су на тако мало достојан начин злоупотребили поверење Поглаварства, и препоручили му да *такве објекте* уноси у свој Музеј, објекте, због којих морамо стајати покуњена носа, пред сваким добронамерним културним странцем?

Скоро све слике редом, дела су ултрамодерних и у опште модерних сликара, како се они називају, али у ствари, правих модерних мазала, како их ми називамо, који апсолутно немоћни да дају дела ма и од најмање уметничке вредности, развлаче четкицама боје по платну, тек да се за платно каже да је слика, а да би о томе и друге уверили, та платна своја још и урамљују, да би тако још више личила на слике.

Оно, што је у томе погледу најжалосније, то је што се и такве „слике“, и таква „скулпторска“ дела правдају тако званом слободом уметничког стварања. Само, док се прави уметници сликари и скулптори труде, да користећи се слободом стварања, поетском надахнућу своме даду што више узлета у

свет вечне лепоте душе и духа човековог, дотле неталентовани самозвани уметници, уображавају, да *слободни*, могу чинити штогод хоће, па и шегачити се с лепотама овога света, и ругати се, и бацати се блатом на њих.

Али, како човек да разуме оне стручњаке, на чију је препоруку Општина и та, ма како обојена платна и издаљане облице, куповала да њима украсава свој Музеј, кад и они веле, да знају шта су сликарска и скулпторска уметничка дела, и знају од каквог је значаја Уметност у културним друштвима и народима?

Ми тврдо верујемо, да већина чланова Општинског одбора не зна, каквим се све објектима, под именом уметничких дела, кити Општински Музеј. И због тога смо као Београђанин, дакле као заинтересован, слободни, да замолимо чланове општинског Одбора, да оду у Музеј, па да на лицу места узму у оцену ове наводе наше, јер верујемо, да неће бити ни једног међ њима, сем можда оних по чијој су стручној оцени ти објекти куповани, који неће бити нашег мишљења, користећи се и

само својим нормалним видом, и својом нормалном памећу.

Са задовољством констатујемо, да ће поред таквих врло ружних објеката, наћи и добрих слика и скулпторских дела. Кад то велимо мислимо на „Латинку“ Г-ђе Бете Вукановић, на „Мајка и дете“ г. М. Голубовића, на „Кућа у Шумадији“ и „Београд“ г. Миодрага Петровића, на „Чубурски поток“ г. Б. Стефановића, на портрет Евгенија Савојског од Gottfried-a Kneller-a.

Међ скулпторским делима добра је „Жртва рата“ од г. Ђ. Јовановића, биста Кнеза Михајла, медаљони глумаца: Бачванског, Тоше Јовановића и Цветића од пок. Ж. Лукића, и биста Краља Александра од Деспића.

Пошто је дакле овде у питању интерес Београда и његова репутација, потребно је, да се представништво града Београда што скорије позабави и питањем о своме Музеју и не дозволи да, као музејске вредности, и даље парадирају у Музеју и она, дивљачки обојена платна, и оне, ма како издаљане дрвене облице.

„ТЕХНИКА СТИЛА“

Ово дана изшло је из штампе дело г. Dr Љубомира Петровића „Техника стила“. Писац је то дело написао у намери да научи српске писце добром, правилном и књижевном начину писања, пошто и он налази, да многи српски књижевници не знају да пишу како треба.

Као што се види: једна врло похвална намера, али на жалост, само намера, пошто је писац одмах, још на првој страни тога свога дела пружио *несумњив* доказ о томе, да ни сам не зна добро да пише.

На првој страни тога свога дела, ево, како он пише:

„Зато је већ давно утврђено да, како у Уметности тако и у књижевности „намера изискује занат“ то јест, извесну технику, и да сви који хоће да пишу (и одарени и неодарени) имају најпре да науче исте ствари.“

Држимо, да мало који, иоле познатији српски писац, пише у толикој мери некњижевним језиком.

„Намера изискује занат.“ Иако се због наводница, којима су те речи обухваћене, има узети, да је те речи неко други а не г. писац рекао, несумњиво је, да је г. писац те речи навео као аргумент за правдање свога личног мишљења, и да према томе, он те речи, и оно што би те речи као имале да значе, прима за своје.

Али, кад г. писац и тако нешто каже, да ли по њему, на пример, нека девојка која има наме-

ру да се уда, мора претходно *за то* да има занат? Или на пример, кад неко има намеру да се дави, да ли он *за то* треба претходно да има занат? Или кад неки имају намеру да буду оно што су били рецимо Фидијас, Микеланђело, Шекспир, Бетховен или Моцарт, да ли је *за то* претходно потребно само да имају занат, кад се зна да су хиљаде и хиљаде њих, који су хтели да то буду, имали занат, па и поред тога, *ни један једини* од њих није у томе успео?

Ето, до каквих се, нека нам г. писац дозволи рећи, апсурдности долази, услед стилске безмислице г. писца, изражених речима: „Намера изискује занат“.

Али, исто је тако бесмислица и други део те реченице који гласи: „...то јест, извесну технику и да сви који хоће да пишу (и одарени и неодарени) имају најпре да науче исте ствари“.

О којим то *истим* стварима говори г. писац кад се у читавој реченици не помињу никакве *ствари*. Помињу се само: уметност, књижевност, намера, занат и техника, из чега би се могло извести закључак, да су по г. писцу све то само *ствари* и то без сумње у част доброг стила, и нарочито добре технике стила.

У истој реченици г. писац је употребио и речи *одарен* и *неодарен*, а зашто то, кад у Вуковом речнику стоји глагол *обдарити* од којег глаголски пријев има да гласи *обдарен*?

На деветој страни тога свога дела г. писац каже: „истина, лепота и доброта не гамижу на овоме свету“, што је такође један цвет из стилске градине његове. По њему, као што се ето види, истина, лепота и доброта могу и да гамижу, али оне, и поред те своје подобности, неће да гамижу, ко зна, због каквог свога тврдоглавства.

И није ли зар и после такве његове мисаоне реализације речима, оправдано запитати се: какви ли су то мисаони видици његови, и какви ли по њему односи између мисли и речи, којима се ми сли оваплоћују?

Као што се види из тога дела пишевог, он врло често напомиње, како је неопходно потребно, да писци пре но што напишу оно, о чему хоће да пишу, претходно добро о томе размисле, што је у ствари једна тако, тако банаљна пропозиција. Али, док тај савет тако магистрално даје другима, као што се види, лично за себе налази, да баш не мора претходно и да мисли о ономе што хоће да каже.

За доказ тога, навешћемо ово. На страни тринаестој вели: „Данас је јако у вољи да се изражавају средства процењују врло ниском бројком,

према високој бројки, која би казивала све потребне мисли.“

Та је реченица тако рогобатна и тако мало јасна, да ја чикам сваког брата Србина, да ми по прочитању те реченице по души каже, да ли му је ма и из далеке даљине јасно, шта је писац том реченицом хтео да каже, писац, који нас уверава, да он зна да пише као мало ко, и да зна шта је то добар стил?

И с обзиром на само то неколико навода наших, и без обзира на остало у књизи изнесено, по нама, као мало коме другом писцу нашем, г. писцу би се са много оправданих разлога могло рећи оно што он другима препоручује:

Avant donc d'écrire apprenez à penser.

Али, и поред тога, с обзиром на оно неколико имена чланова наше Академије науке и професора Универзитета, чијој се памети г. писац управо рећи диви, и које тако често и тако радо у своме делу наводи — вероватно је, да ће се неко од те господе наћи, који ће то дело топло препоручити, или бар бити г. писцу од помоћи, кад му то буде затребало, пошто је ето г. писцу врло добро познато: да „намера изискује занат.“

П. Ј. Одавић

Е С Т Е Т И К А

„Ма шта се рекло, пластична уметност исто као и поезија, дело су инспирације и талента. Али то не значи, да им је наука непотребна. Један генијалан уметник који је у исто време и велики научар Леонардо Да Винчи, овако је дефинисао улогу науке у Уметности: „Наука има да утврди, шта је могуће, а шта је немогуће. Остављена сама себи, имагинација би се оставила неостварљивим сновима, наука је пак одржава у границама могућности. Из тога се не може закључити, да наука, садржи принцип Уметности, него, да треба и науку проучавати било пре Уметности, било једновремено, да би се знало, докле Уметност може ићи.“ Према томе, уметник не треба да се боји науке. Као и у моралу и у Уметности, правила не могу нахудити инспирацији, нити им угрожавати слободу, пошто су им напротив неизбежан услов. Шилер је рекао: песнику (а могао је рећи и свима уметницима) „правила треба да су друга при-

рода, јер ће само на тај начин имагинација, ослобођена веза, наћи снаге и слободе...“

„Највиши је циљ Уметности да нас узбуђује, да нам срца потреса, и како је срце центар живота, Уметност се мора уносити у сав и морални и материјални живот људског рода. Шта ће, тамо једном у далекој будућности, остати од моралних и од верских прописа? Можда врло мало. Али ако би се запитало: шта ће остати од уметности, од музике, од сликарства, и нарочито од Уметности, која обухвата све остале, и коју треба нарочито проучавати, од поезије, држимо, да би се могло смело одговорити: остало би све, или бар све што је најбоље, што је најдубље и што је најозбиљније.“

Власник и одговорни уредник Петар Ј. Одавић. Редакција Београд, Космајска 2 — Телефон 21-072
За Штампарију „Св. Ђорђе“ Стеван М. Ивковић и Боривоје Љ. Дуњић — Београд, Грачаничка бр. 11 — Телефон 28-500

